Preek van ds Margriet Gosker over het Heilig Avondmaal
gehouden in de zomer van 2023

Avondmaal is prikkeldraad. Ging u vanmorgen naar de kerk met de feestelijke gedachte, dat het heerlijk is om samen met elkaar avondmaal te vieren? Het *zou* een feest zijn moeten zijn, waarvoor we allemaal zijn uitgenodigd. De gastheer ziet je graag komen aan zijn tafel. En weet: het zijn geen mensen die je uitnodigen: Christus zelf nodigt je uit aan zijn tafel, op zijn feest.

Avondmaal is prikkeldraad, zei ik. Avondmaal vieren voelt niet altijd goed. Of de betekenis ervan ontgaat ons. Of we voelen ons er niet altijd even gemakkelijk bij. Op een gemeenteavond in Venlo zei iemand pas geleden doodleuk: "*Nee, hoor, ik ga nooit naar het avondmaal.*" In een van onze buurtgemeenten zei een van de ambtsdragers: "*Ach, het avondmaal, er komen er zó weinig zullen we het maar niet gewoon afschaffen?*" En een andere ambtsdrager was het er helemaal mee eens. Ik schrok ervan en dacht: er moet in deze gemeente nodig weer eens over het avondmaal gepreekt worden. En ik denk, dat dat niet alleen voor die éne Brabantse gemeente geldt.

Daarom wil ik er vandaag eens wat dieper op in te gaan. Het gemis aan avondmaals-vreugde heeft natuurlijk wel oorzaken. U weet het nog wel: vroeger als je familie op bezoek kwam en er was avondmaal, dan mocht je familie niet zomaar meedoen. Dan moest je eerst aan de kerkenraad netjes om toestemming vragen. Dat gaf wel een drempel.

Een Hongaarse collega van mij, die in Kampen aan de Broederweg theologie studeerde, mocht tot zijn stomme verbazing niet deelnamen aan het avondmaal. En het ging er vroeger allemaal heel plechtig aan toe, soms zeven tafels. Dat duurde heel lang. Nog zo'n drempel. En als kind mocht je er niet aan meedoen. Je moest altijd eerst belijdenis doen van je geloof en dan pas was je welkom aan de tafel van de Heer.

Toen wij in mijn eerste gemeente Heerhugowaard in de jaren zeventig besloten dat de kinderen ook aan het avondmaal mochten meedoen, zei een in mijn ogen brommige oude heer: "*Als we daar aan gaan beginnen, dan doet er straks niemand meer belijdenis*." Dat leek mij toen schromelijk overdreven. Maar nu denk ik: is er nog wel ergens een belijdeniscatechisant? Hier in Limburg hoor ik het nooit meer. En nu is er een pastor, die publiekelijk op sociale media vertelt dat ze al een heel jaar lang bidt of er in haar gemeente eens doop of een belijdenis zou mogen plaatsvinden. Dat zou een wonder zijn! En het avondmaal?

Vroeger moest je je er een week lang op voorbereiden en als je ruzie met iemand had of zo, dan mocht je beslist geen avondmaal vieren. Je moest het eerst goedmaken. Dat was de bedoeling: Goedmaken! Mooi idee. Maar dat gebeurde meestal niet. Ze gingen dan net zo lief maar niet aan het avondmaal. Avondmaalsmijding. En o wee als je voortijdig zwanger was geraakt. Dan moest je eerst schuld belijden voor (een delegatie van) de kerkenraad Allemaal belemmeringen. Allemaal prikkeldraad.

Is dat nou de bedoeling? Dat je niet meedoet, omdat je nog niet groot genoeg bent, of omdat je ergens anders woont, of omdat je onenigheid had met iemand, of omdat je niet overtuigd genoeg was, of omdat je nog geen belijdenis had gedaan van je geloof, of omdat je per ongeluk zwanger was geraakt of omdat je tot een andere kerk behoorde of omdat je er niks aan beleefde?

Lieve mensen, ik weet zeker: dat is echt niet de bedoeling van de gastheer, die ons nodigt aan Zijn Tafel. Dat past niet bij Hem. Jezus is nooit afwerend, maar altijd uitnodigend. Hij is niet naïef. Hij weet best wat er speelt. Hij heeft mensenkennis en Hij weet ook wel waar de schoen wringt, als er een schoen wringt. Dat was ook al zo bij dat allereerste avondmaal. Daar wrong namelijk ook een schoen. Aan die tafel heerste ook een 'ondergrondse spanning'. Jezus zei, terwijl Judas er bij zat: "*De hand van hem die mij verraadt is met Mij aan tafel*." En wanneer zei Jezus dat? Toen brood en wijn al waren rondgegaan. Zo is Jezus. Mild. Uitnodigend. Royaal. Je krijgt altijd nog een kans. Hij geeft liever te veel dan te weinig. Hij loopt je niet voorbij. Hij roept je te voorschijn uit je boom. Want jij hoort er óók bij.

Tegen Zacheüs zei Hij: "*Vandaag wil ik in jouw huis zijn.*" En tegen de moordenaar aan het kruis zei hij: "*Heden zul je met mij in het paradijs zijn*." Jezus nodigt iedereen uit, terwijl wij zouden zeggen: Nou, nou! Moet dat nou wel? Stukken ongeluk, twijfelaars, verraders! Met al die mensen gaat Jezus om. "*Kom maar*", zegt Hij. Of liever: "*Ik kom wel bij jou.*" We gaan samen eten en dan praten we nog eens verder. En onder het eten, dan gebéurt er wat! Want als Jezus met je eet, dat is niet vrijblijvend. Dan sta je wél voor een keuze! Judas gaat toch door, want hij kan niet meer stoppen met waar hij mee bezig was. Maar Zacheüs stopt wel. Want hij kan niet meer doorgaan met waar hij mee bezig was.

Aan tafel met Jezus. Deelnemen aan het avondmaal. Dat is niet vrijblijvend, zei ik. Dat is vreugdevol en inspirerend. In dit sacrament ervaren wij - als het goed is - het mysterie van het geloof. Dat is de ene kant. Maar tegelijk mag je ook zeggen, dat het niet alleen hoog heilig is, maar ook doodgewoon. Avondmaal is tastbaar evangelie. Voelbaar, Ruikbaar. Smaakvol Evangelie. Wat is gewoner dan brood, dat als een graankorrel in de aarde is gegroeid, is opgeschoten als koren, wuifde in de wind, is gekoesterd door de zon, is geoogst en gebakken tot voedzaam brood? Wat is gewoner dan druiven? Ook op de akker gegroeid, tóen op de heuvels van Judea en Galilea. Nu op de berghellingen van Languedoc en Rousillon of in de bergen van Tokaji. Brood en wijn zijn vruchten van de aarde, ontstaan door menselijke inspanning. Ze doen dienst aan de tafel van de Heer als sacrament.

Brood en wijn zijn niet zelf het sacrament. Ze wórden het door het Woord. Daarom worden er ook woorden gezegd, die aangeven wat de betekenis is: het gebroken brood wijst op het lichaam van Christus. die zijn leven gaf om ons te bevrijden. De beker met wijn betekent het bloed van Christus voor ons vergoten. Toen Jezus de beker in zijn handen nam, dankte Hij God en zei: Ik heb er zó naar verlangd dit Pèsachmaal met jullie te eten eer ik lijd. Hij verlangt er naar. Het was er dus allang. Het bestond al (in de vorm van het Joodse Pèsach).

Jezus heeft het avondmaal niet uitgevonden of zelf verzonnen. Nee, hij knoopte aan bij dat oude Joodse ritueel, dat hij immers van jongs af aan kende en zijn leerlingen ook. Hoeveel keer hadden ze het al niet gevierd, samen? Ieder jaar opnieuw vierden ze Pèsach, op de avond van de gedachtenis aan de uittocht uit Egypte. En zo heeft Jezus dat-wat-er-al-was (het aloude Pèsach) opnieuw vorm gegeven de maaltijd van de Heer, de Eucharistie! Of - zoals Luther later zei: het avondmaal, omdat het in de avond werd gevierd. Het eerste avondmaal was een Pèsachmaal. Jezus heeft toen met zijn discipelen 't ongezuurde brood gegeten. Zoals Pèsach herinnert aan de uittocht uit Egypte, zo wordt het avondmaal gevierd als bevrijding uit de slavernij van zonde en dood.

Zoals Pèsach herinnert aan de doortocht door de woestijn met het manna, ’t levensbrood voor onderweg, zo is het brood van het avondmaal leeftocht voor onder weg, op onze eigen doortocht door het leven. Zoals Pèsach herinnert aan de intocht in het beloofde land, zo verwijst het avondmaal naar de toekomst van het Koninkrijk Gods. Jezus zei: *Ik zeg jullie, dat ik dit zeker niet meer zal eten voordat het Koninkrijk Gods is gekomen. Doet dit tot mijn gedachtenis.* Hij brak het brood en zei: *Dit brood is mijn lichaam, voor jou gegeven. Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, voor jou vergoten.*

En bij ieder avondmaal hoort dan ook de lofprijzing, waarmee we God dank zeggen voor al zijn goedheid. Lofprijzing, dankzegging, gemeenschap, verzoening! Zo rijk aan betekenis is de viering van het heilig avondmaal. Niet alle aspecten worden in elke viering even sterk benadrukt.

Als we zeggen, dat we het avondmaal vieren *tot zijn gedachtenis,* dan bedoelen we daarmee de gedachtenis van de gekruisigde en opgestane Heer, die zijn leven heeft gegeven, eens en voor al! Zó hebben we deel aan de verzoening, aan de vergeving van zonden en aan de belofte van eeuwig leven. Jezus gaf zijn leven voor ons. Die gedachte vormt de grondslag van het tafelgebed, dat we bij elk avondmaal bidden. Het ‘Onze Vader’ is daarvan een wezenlijk onderdeel.

Maar er is ook nog een ander aspect: en dat is *het diaconale aspect.* Bij het samen eten en drinken mogen de behoeftigen niet vergeten worden. Zij gaan immers vóór in het Koninkrijk van God Al in de vroege kerk was dit diaconale een belangrijk aspect en daarom was de voorbereiding van de viering een diaconale aangelegenheid. En bij ons is dat nog steeds zo. De bestemming van de collecte is dan ook voor de diaconie of voor ontwikkelingssamenwerking.

Laten we vandaag samen met elkaar het avondmaal vieren als een geschenk van de Heer, die zegt: Kom aan mijn tafel. Je mag komen, wie je ook bent, wat je ook voelt. Want: de tafel van samen, die tafel staat gedekt. Wij mogen komen eten en niemand wordt vergeten. De tafel van samen, de tafel is gedekt. Het geheim van het leven wordt hier zomaar verstrekt. Amen.

